

SUOMEN MERIHISTORIALLINEN YHDISTYS SJÖHISTORISKA FÖRENINGEN I FINLAND RY

JÄSENTIEDOTE 4 – 2019

Ruotsinsalmi horisontissa!

Tänään 1.11.2019 kuvautimme markkinointia varten kaukoputken. Venäläisen fregatti St. Nikolain hylystä nostetun kaukoputken arvellaan kuuluneen alusta komentaneelle brittiupseeri Samuel Marshallille. Kaukoputki vajosi merenpohjaan Ruotsinsalmen toisessa meritaistelussa 9.7.1790.

Kuvalla markkinoidaan toukokuussa 2020 Merikeskus Vellamossa avattavaa Kohtalona Ruotsinsalmi -näyttelyä, joka kertoo nykyisen Kotkan edustalla käydyn Itämeren suurimman meritaistelun ja sen jälkeen rakennetun linnoituskaupungin tarinan ennennäkemättömällä tavalla.

Merihistorian ystäville näyttelytuotannossa on kiinnostavaa uuden teknologian hyödyntäminen hylkyjen visualisoinneissa. Tutkimukset lähdeaineiston parissa ja hylkyjen kuvaukset sekä kansainvälisen yhteistyön on mahdollistanut Alfred Kordelinin säätiö.

Sodasta kertovan näyttelyosion keskeisin elementti on virtuaalinen esitys Itämeren suurimmaksi kutsutusta Ruotsinsalmen toisesta meritaistelusta. Laivat ja ihmiskohtalot seinän kokoisiksi loihtiva taisteluelämys tulee olemaan vaikuttava. ➡

Sen rahoituksesta kiitokset Jane ja Aatos Erkon säätiölle.

Näyttelyn päättää nykyisen Kotkan alueella ollut venäläinen Ruotsinsalmen linnoitus. Suvorovin ketjun merelliseksi päätepiesteeksi rakennettu linnoitus herää eloon niin henkilökuvien kuin valtavan pienoismallinkin keinoin.

Alakerrassa rakennetaan näyttelyn väliseiniä ja naapurihuoneessa hankitaan tekniikkaa. Itse valitsen kohta valokuvaajan kanssa mallin, jonka näyttelykävijä kohtaa Samuel Marshallina. Kuvaajalle on annettu ohjeeksi tallentaa kansainvälistä uraa hakenut Marshall hetkenä, jolloin hän ymmärtää St. Nikolain uppoavan. Pohjaan menee uusi laiva ja lähes 400 miestä. Pystyisitkö samastumaan tilanteeseen?

Kohtalona Ruotsinsalmi avautuu Merikeskus Vellamossa 20.5.2020 ja se on Suomen merimuseon ja Kymenlaakson museon yhteistuotanto. Lisää aiheesta mm. Merikeskus Vellamon Youtube-kanavalla:

<https://www.youtube.com/user/MerikeskusVellamo>

*Projektipäällikkö, FM Johanna Aartomaa
Suomen merimuseo / Merikeskus Vellamo*

Jäsenkysely

Yhdistyksemme toiminnan kehittämistä varten toivomme kuulevamme jäsenten ääniä. Lähetä alla oleviin kysymyksiin vastaus osoitteeseen merihistoria@smhy.fi

Myös muut kehitysehdotukset ja toiveet ovat tervetulleita!

- Mitä toimintaa toivoisit yhdistykseltä?
- Mikä yhdistyksen toiminnassa on ollut sinulle mieleisintä? Va- ➔

litse yksi tai useampi vaihtoehto.

- 1) Merihistorian päivät ja/tai Nautica Fennica
- 2) Merihistorialliset luennot
- 3) Tieteelliset tapahtumat
- 4) Retket kotimaahan
- 5) Retket ulkomaille
- 6) Muu, mikä?

Syyskokouskutsu

Suomen merihistoriallisen yhdistyksen syyskokous järjestetään 4.12. klo 17:00 alkaen Tieteiden talolla (Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki) salissa 309.

Tilaisuus alkaa kokouksella, jonka jälkeen kuullaan FT Tuomas Räsäsen esitelmä otsikolla ”Merellisen ympäristökriisin vuosisataiset juuret”. Tervetuloa mukaan!

Nautica Fennica 2020: Merenkulun riskit ja resurssit

Uuden Nautican toimitus on hyvässä vauhdissa. Numeron yläteema ovat riskit ja resurssit, joita tarkastellaan laajasti niin itse merenkulun kuin tutkimuksenkin kannalta. Kirjoittajat käsittelevät muun muassa RMSTitanicin ja M/S Malmin haaksirikkoja sekä analysoivat eri aikojen merenkulun riskitekijöitä, kuten sairastamista ja tautien leviämistä laivoilla sekä laivojen turvallisuuskulttuurin puutteita. Kun riski toteutui, laivan hylky saattoi olla resurssi, jota muun muassa helsinkiläiset laivanomistajat käyttivät hyväkseen. Sosiaaliset verkostot olivat merkittävä resurssi niin 1800-luvun laivanrakennuksessa kuin nykyajan risteilyalusten konseptisuunnittelussakin. Mukana on myös professori Amelia Polonian artikkeli, joka käsittelee sekä ympäristönmuutoksen tuomia riskejä että muutoksia merihistorian tutkimusympäristössä.

Artikkelit perustuvat Turussa viime keväänä pidettyjen Merihistorian päivien esitelmiin. Numeron toimittavat Kirsi Keravuori ja Sari Mäenpää ja se ilmestyy loppuvuodesta 2020.

Merihistoriallisia julkaisuja

Pirita Frigren, toim.: Merenkulkijoiden siirtolaisuus: näkökulmia 1700-luvulta nykypäivään

Teos osoittaa, että taloudellisten motiivien lisäksi maailmalla liikkuvien merimiesten kohtaloihin ovat vaikuttaneet monet eri syyt aina maailmanpoliittisista tilanteista henkilökohtaisen elämän sattumuksiin. Kirja esittelee lukijalle erilaisia aiheistoja, tietokantoja ja menetelmiä, joiden avulla voi päästä merenkulkijoiden siirtolaisuuden jäljille. Kirja julkaistaan 22.11. ja sitä voi tilata Siirtolaisuusinstituutista: <https://kauppa.siirtolaisuusinstituutti.fi/>

Alpo Tuurnala: Vanadis – suomalaisalus maailman myrskyissä

Puinen purjealus Pietarsaaresta kohtasi 1800-luvun lopun maailman mullistukset ja koki matkoillaan kovia: hirmumyrskyjä, miehistön menetyksiä ja raivoisan tulivuorenpurkauksen. John Nurmisen Säätiön kustantama ja Alpo Tuurnalan kuvittama sekä kirjoittama uutuusteos Vanadis - Suomalaisfregatti maailmanhistorian tyrskyissä kertoo valtameripurjelaiva Vanadiksen kiehtovan elämäntarinan.

Merihistoriaa Finlandia-talon Tiedeklubilla 28.11. klo 17-18.

Finlandia-talon Café Verandassa järjestettävä Tiedeklubi on viime keväästä lähtien tarjoillut kiinnostavaa tiedeohjelmaa parhaaseen after work -aikaan. Merihistoriallinen yhdistys vastaa yhdessä Tieteellisten seurain valtuuskunnan TSV:n

kanssa marraskuun ohjelmasta. Tieteiden yötä ennakoiden haastateltavana on Juha-Matti Granqvist ja otsikkona ” Onnettomuus ja onni - haaksirikko uudessa valossa”.

Hylkyjä ja haaksirikkoja Tieteiden yössä 16.1.2020

Suomen merihistoriallinen yhdistys esittelee uusinta hylkyjen, haaksirikkojen ja meripelastustoiminnan tutkimusta Tieteiden yössä Helsingissä. Paikkana on Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, sali 405 ja aika torstai 16.1. klo 17.00–18.30.

Haaksirikko oli ainainen riski laivalle ja sen lastille, varustajalle ja miehistön hengelle. Hylkypelastuksesta saattoi kuitenkin muodostua myös tuottoisaa liiketoimintaa. Sitä on tutkinut FT Juha-Matti Granqvist.

Hylkyjen löytäminen ja tunnistaminen edellyttää historioitsijoiden ja arkeologien tiivistä yhteistyötä. Emeritusprofessori Yrjö Kaukiainen kertoo, kuinka historioitsijan lähdeyöskentely saattaa muuttaa kuvaa hyllyn identiteetistä, esimerkkinä Sankt Mikaelina tunnettu Borstö 1 -hylky.

Kolmannen puheenvuoron käyttää meribiologi, FT Juha Flinckman, joka kertoo ensimmäisen ja toisen maailmansodan aikaisista hyllyistä Suomenlahdella. Puheenjohtajana Kirsi Keravuori. Tieteiden yön ohjelma: www.tieteidenyo.fi

Merihistoriallisia esitelmiä

Merikeskus Vellamo (Tornatorintie 99, Kotka)

Tietoherkku. Ruotsinsalmen meritaisteluiden aikakauden soitaleivat | 13.11.2019 klo 17:00

Suomen merimuseon tutkija FT Aaro Sahari kertoo alusten ➔

taustoista ja teknisestä kehityksestä. Minkälaisia sotalaivat olivat 1700-luvulla ja miten ne kehittyivät vuosisadan kuluessa? Minkälaisia aluksia oli mukana Ruotsinsalmen meritaisteluissa Kotkan edustalla vuosina 1789 ja 1790? Vapaa pääsy. Luennon voi katsoa myös jälkikäteen verkosta Vellamon Youtube-kanavalta <https://www.youtube.com/user/MerikeskusVellamo>

Forum Marinum (Linnankatu 72, Turku)

Studia Maritima: Suomalaisten merimiesten arki laivoilla 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa | 3.12.2019 klo 10:00 Raumalla (SAMK), klo 16:00 Turussa (Forum Marinum)

Luennoimassa FT Laika Nevalainen. Tilaisuuksiin on vapaa pääsy. Luennon osallistujilla on mahdollisuus tutustua Forum Marinumin näyttelyihin luennon jälkeen puoleen hintaan.

Retkikuulumiset: Uudessakaupungissa ja Isossakarissa

Merihistorioitsijat suuntasivat länsirannikolle 24.-25.8. Retken ensimmäisenä päivänä tutustuttiin merellisiin museoihin Uudenkaupungin merihistoriallisen seuran puheenjohtajan Matti Jussilan johdolla. Wahlbergin kauppiastalo kertoi ajasta, jolloin uusikaupunkilaiset purjelaivat seilasivat ympäri maailmaa ja toivat kotikaupunkiinsa vaurauden lisäksi myös monia uusia vaikutteita. Talon yläkerta esitteli kaupungin merenkulkijoiden menneisyyttä sekä uudempaa laivanrakennusta ja telakoita. Talviteloille jo siirtynyt pieni Merimiehenkotimuseo avattiin myös meille. Viimeisenä kävimme uudessa Merikeskuksessa, Uudenkaupungin merihistoriallisen yhdistyksen ylläpitämässä näyttelytilassa vierasvenesataman tuntumassa. Yhteisellä illallisella paikallisten kollegojen kanssa kuulumme yhdistyksen monipuolisesta ja hämmästyttävän aktiivisesta toiminnasta. ➡

Sunnuntaiaamuna lähdimme merelle m/s Kertulla. Isokarin saarikierroksella tutustuttiin niin saaren monipuoliseen luontoon kuin sen luotsi- ja majakkayhteisöjen pitkään historiaan. Tietysti kiipesimme myös Pohjanlahden korkeimpaan majakkaan (49,4 m) ihailemaan maisemia. Isonkarin majakan on suunnitellut luotsimajuri Gustaf Brodd Kronstadissa sijaitsevaa Tolbuhinin majakkaa mukaellen.

Meripelastuksen kulttuuriperinnön vaali ja Jorma Salopelto in memoriam

Jorma Salopelto (27.11.1945–10.6.2019) toimi useilla vuosikymmenillä monissa eri tehtävissä Suomen meripelastusseurassa. Hänen kiinnostuksensa ja panoksensa kohdistui toiminnan kehittämisen lisäksi myös sen historian tallentamiseen.

Jorma Salopelto kasvoi meren äärellä Kotkassa. Hän suoritti reserviupseeritutkinnon merisotakoulussa. Toimittuaan ensin kaavoitusinsinöörinä Karhulassa ja Kotkassa, Salopelto hankki merialan koulutuksen innostuttuaan vapaaehtoisesta meripelastuksesta. Pitkään hänen vapaahetkensä kuluivat pelastusristeilijä Wilhelm Wahlforssilla. Hänet valittiin Suomenlinna Liikenne Oy:n toimitusjohtajaksi vuonna 1996.

Meripelastusristeilijä Haapasaari (1937) oli jäänyt vuonna 1983 pois käytöstä. Meripelastusseura jätti alusvanhuksen odottamaan mahdollista museoimista. 1990-luvun alussa keskustelu kohdentui Haapasaaren kohtaloon. Kotkan seudun meripelastajat ja Haapasaari-seura esittivät aluksen museoimista. Jorma Salopelto oli aloitteellinen hankkeessa, jotta merkittävä alus tulisi pelastetuksi.

Rahoitus järjestyi ja alus entisöitiin M.&A. Seppälän veistämöllä Haminassa. Suomen meripelastusseura luovutti Haapasaaren ➡

*Jorma Salopelto.
Kuva: Kymenlaak-
son museo.*

Museoviras-
tolle Suomen
merimuseon
kokoelmaan ja
se deponoitiin

Kotkaan maakuntamuseon hoitoon. Laivamuseotoimikunnan kansallisesti arvokkaiksi luokittelemista aluksista jm Tarmo ja VMV 11 olivat jo saaneet sijoituspaikan kaupungista ja uusi alus oli tervetullut joukkoon. Nykyisin pv Haapasaaren voi nähdä kesäkaudella ulkonäyttelytila Kuurissa.

Suomen meripelastusseura päätti 2000-luvun alussa, että se ei halua maahan erillistä meripelastusmuseota. Jorma Salopellolla oli roolinsa tässäkin keskustelussa seuran luottamushenkilönä. Koska seura toimii paikallisten yhdistystensä kautta, haluttiin, että toiminta näkyisi mahdollisimman monen rantapaikka-kunnan museossa lähellä yhteisöään. Linja ohjaa erinomaisen selkeästi merimuseoiden tallennustyötä. Kotkassa yhteistyö oli erityisen tiivistä sillä Salopelto jatkoi meripelastuksen kulttuuriperintötyötä yhdessä Kotkan meripelastusyhdistyksen ja Kymenlaakson museon kanssa. Hän oli yhdistyksen vuonna 2007 valmistuneen historiikin keskeinen taustavaikuttaja.

Jukka Illman & Aaro Sahari

SUOMEN MERIHISTORIAALINEN YHDISTYS RY
SJÖHISTORISKA FÖRENINGEN I FINLAND RF
PL 134, 00171 HELSINKI
www.suomenmerihistoriallinenyhdistys.fi